

ԺԷ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 4

1859

ԱՊՐԻԼ 1

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դաստիարակութիւն ժողովրդեան պատմութեան միջոցիւ :

Մեր հանութիւնը մեռեալ է, և մեռելոց հետ կը խօսակցի : Եւ պատմութիւնը լճացեալ ճահիճ մըն է, ոչ թէ ջուր մը որ իր ընթացքովը պարարտացընէ և բեղնաւորէ զհովիտը : Եւ ցեալ ժամանակի աւանդութիւնները պէտք է որ ներկայ քաղաքականութեան հարուստ զգեստ մը ըլլան : Եւսթորուան օրս մեր հարց յիշատակարաններն ու բնութեան հրաշալիքները՝ ռամկին համար անկարգալի գրեր են. և գրեթէ ամէնքնիս ռամիկ ենք : Պէտք է նոր բաները հիներուն հետ կապակցել, և ամէն դարերէ վեհանձն և կրօնական զգացման դաս առնել : Եւ ատեն աշխարհիս այսչափ հնութիւնը վայրապար տեղը չըլլար. գիտութիւնը երբոր ինչուան ժողովուրդը իջնայ, ալ կրնայ աւելի բարձր ելլել : Դժուրութիւն չունի :

Յուելով մենք գրականքս ալ, աւելորդ ծանօթութիւնները մէկդի կը թողունք ան ատեն, և ցուրտ խօսքերուն աշխոյժիւ տանք : Դժուրութեան ախորժակը՝ քաջ քան զճարտասանութիւնս կը ցուցընէ մեզի գեղեցկութիւնը :

Ստորին ժողովուրդը իր ազգային պատմութեան վրայ քիչ կամ ամենեւին տեղեկութիւն չունի. պզտիկուց որք մնացած որդւոյ մը պէս՝ իր ծնողաց անունն ու գործքերը չգիտեր : Եւ ինչպէս որ անցեալ ժամանակը գոց է իր աչքին առջև, ասանկ ապառնին ալ մութ և դատարկ է իրեն համար : Եւ չափ բոլոր աշխարհիս վրայ աղքատը կոյր հսկայի մը կը նմանի, որ կ'աշխատի ու կը փռուի կը պառկի, կը հառաչէ ու կը զինովնայ :

Բայց սյրական ժամանակներու միջոցը՝ պատմութիւնն ու հաւատքը մէկ էին . խորանին վրայէն իբրեւ սրբազան երգ մը կը լսուէր ազգային թէ՛ փառաց և թէ՛ վշտաց ձայնը . քահանայն մեծաբեալ երգեցիկ և պատմաբան մըն էր : Ո՛հ , ամէնքնիս ալ ճշմարտին և ազնուին քահանայքն ըլլանք , անցեալ ժամանակին մէջ վաղէնք մտնանք եռանդուն և փառաւոր խօսակցութեամբ՝ իբրեւ սիրոյ լապտերա : Առանց հպարտութեան և առանց յուսահատութեան ճառենք մեր ժողովրդեան կենաց վրայ : Այն իսկ նախատինքն ալ կը դաստիարակէ :

Վոր ախորժակներ զարթուցանելու համար հարկաւոր չէ միշտ նոր բաներ ստեղծել , բաւական է հինները նոր կերպարանքով մը ցուցնել : Պատմութեան դասատուութեան աթոռ մը հաստատելէն աւելի աղէկ կ'ընէր այն մարդն որ պատմական յիշատակներով վայելչաբար բացատրէր ժողովրդեան հայրենական քաղաքացիական զեղեցկութիւնները , որոնք ինքիրեննուն լուռ պատկեր մըն են բազմութեան սրտին մէջ , զբօսանաց առիթ մը՝ ճանապարհորդին , զարմանաց՝ արուեստագիտին , խորհրդածութեան՝ փիլիսոփային . բայց ոչ , ինչպէս պէտք էր ըլլային , պատճառ վեհանձն խորհրդոյ՝ քաղաքացւոյն : Պէտք է համառօտ ոճով ազգային քաղաքացիական լուսնորդ գրքեր շինել , որոնք ոչ միայն օտարականաց ծառայեն , այլ և քաղաքացւոյն , և դաստիարակութեան ձեռննալու ըլլան իրենք ալ . անանկ որ քաղաքացին ամէն տեսածին և ամէն անկեան վրայ հին յիշատակ մը կարգայ , և անկէց առիթ առնէ անցեալ և ներկայ ժամանակներուն մէջ բաղդատութիւններ ընելու , որ միշտ օգտակար է :

Ուրուագրութեան արուեստները՝ թէ որ աս վախճանին ծառայելու ըլլան , ազգու դաստիարակ մը կրնան ըլլալ . և պատմութիւնն ալ իր յիշատակներովը կրնայ ազնուականացընել զանոնք , և

անոնք ալ կրնան ծանօթացընել մարդկանց զյիշատակս պատմութեան : Ուրիշ այնչափ անբաւ ծախուց գործքերու ձեռք զարնելէն ետքը՝ բան մը չէր թէ որ ազգային երեւելի արանց պատկերները կարգաւ փորագրուէին , և թէթեւ գնով դարձնէրու և գաւառաց մէջ բաժնուէին , և թէ՛ հարուստին և թէ՛ աղքատին տանց պատերէն կախուէին . ասոնք այնչափ խորհրդածութեանց առարկայ կ'ըլլային , որ ընտիր գրքի մը ամենօրեայ ընթերցմունքէն աւելի օգտակարութիւն կ'ունենային :

ԴՈՄԱԶԻՈՅ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երբայեցոց բանաստեղծութիւնը :

Երբայական հին բանաստեղծութիւնը , որ Ս . Գրոց մէջ կը բովանդակուի , արժանաւոր է մասնաւոր տեղ մը զբաւելու այլ և այլ տեսակ բանաստեղծութեանց մէջ : (Ի՞նչ որ մէկը պարզ իբրեւ աշխարհիս մէջ գտնուած հնագոյն բանաստեղծութեան յիշատակարանն ալ սեպելու ըլլայ Ս . Գրքը , միայն այս պատճառիս համար քննաբանութեան հետաքրքրական նիւթ մը կրնայ ըլլալ անիկայ : Հեռաւոր ժամանակի մը և հեռաւոր երկրի մը ախորժակը կը տեսնուի անոր մէջ , և այնպիսի բանաստեղծութեան մը ճաշակը կ'առնենք , որ շատ կը զանազանի ուրիշ ծանուցեալ բանաստեղծութեան տեսակներէն , և միանգամայն ալ լի է գեղեցկութեամբ : Ո՛վ որ կ'ուզէ լիութիւն տեղեկութիւն մը ստանալ այս նիւթիս վրայ , պէտք է որ կարգայ Սուտհ գիտնոյն Զարբալան Բանաստեղծութիւնէն Երբայեցոց գրած իմաստուն գրուածքը , որ թէ՛ ոճոյն վայելչութեամբն ընտիր է , և թէ՛ իր ուղիղ քննաբանութիւնը :